

νο που τον κάνει να μακρύνει ανδρασμένως από την ξεουσία. Θα θέλωμε ν' άφισει κατά μέρος κάθε επιφύλαξη, και να πει, πώς στον κατήφορο που πάμε, κανείς δε θα μ'ος σώσει, παρά μια γενική ήθικη πολιτική αναμόρφωση. Και ως έρθουν οι δυνατοί κ' οι ζωντανοί να καταπιστεύουν το μεγάλο το έργο. 'Αν ήλεγμε αυτά, θάφινε τουλάχιστο μια μνήμη ανθρώπου άληθινού. Ένω τώρα;

*

«ΑΔΛΑΓΗ», είναι το σύθημα του αντίπαλου του Μερκούρη, για τις έργαζομενες δημοτικές έκλογες, και μ'ας φαίνεται πως η λέξη αυτή τίποτα δεν μπορεί να σημαίνει. Ο Μερκούρης θα χρονοιά τούτα διευτώνει το Δημό, είναι άλλθεια πως στάθηκε στην προτεινόμενη θέση. Λούλεψε όσο μπόρεσε, κ' έκαμε δε τι μπορούσε να κάνει ένας καλοσυνείτοτος και τίμιος άρχοντας του Δήμου της 'Αθήνας. Γι' αυτό λέμε πως το «'Αδλαγή», είναι λέξη δίχως νόημα, έξεν ό θέλει να σημαίνει άλλγαλή στο χειρότερο. Τότε πάμε πάσο!

*

ΣΤΑ ΤΡΙΚΚΑΛΑ κινυνέψανε οι άνθρωποι, ύστερα από την καταστροφή της πλημμύρας, να πεθάνουν και από την πείνα. Από τη γειτονική όμως χώρα, την Κερδίτσα, σταλθήκανε κάμποσες χιλιάδες καρβέλια, για να μοιραστούνε στους φτωχούς και τους καταστραμμένους. Ο Δήμαρχος που άνάλαβε αυτή τη δουλειά, τί έκαμε; Μοίρασε με άποχερεία τα καρβέλια του ψωμιού στους φίλους του ψηφοφόρους, και στο αντίθετο κόμμα δεν έδωσε ούτε ψίχάλο. Τι άγριος που γίνεται ο Ρωμιάς για την άτιμη την κάλη! Τίποτα δεν τον συγκινεί, και σαν τίγρης είναι έτοιμος να φάει κοσμάκι για το κόμμα!

*

«Ο ΨΥΧΑΡΙΣΜΟΣ γεννά τρέλλα». Έτσι μας είπε προχτές ο «'Ακρόπολης», και τα λόγια της αυτά δεν είναι καθόλου καινούρια. Τα είπαν και άλλοι άλλες φορές. Τα είπε ο Μιστριώτης, ο Σαμφάκης, και όλοι οι άλλοι τρανοί σοφοί. Τώρα τί λέει: κι ο Γαβρηλίδης... Τέσο το χειρότερο για την «'Ακρόπολη»!

Μ'ας λέει όμως και το άλλο. Πώς η καθαρεύουσα γεννά ήλιθιότητα, κι αυτό βέβαια είναι άλλθεια άκαταμάχητη. Κ' επειδή η «'Ακρόπολη» γράφει την καθαρεύουσα, άρα γεννά και την ήλιθιότητα πως ο Ψυχαρισμός είναι τρέλλα.

Η λογική μας, σύμφωνη με τη λογική της. Πως ...

*

ΦΑΙΝΕΤΑΙ πως ο Θεοτόκης δεν αποχωρεί, υποχωρεί, αναχωρεί κτλ. από την Πολιτική. Τουλάχιστο έτσι γράφτηκε στις σφημερίδες της Τρίτης. Τότε γιατί ρήχτηκε η ρουκέτα της αποχώρησης; Ίσως ο Θεοτόκης θέλησε να διαβάσει ζωντανός τη νεκρολογία του, αλλά Γεννίδιο, και τη διάβασε. Να μ'ας πει τώρα, τον παρακαλούμε, αν έμεινε κ' εύχαριστημένος απ' αυτή.

ΠΙΣΤΡΟΦΙΑ

Περίχαρος έμισενα και πάει σε ξένες χώρες να φέρω σου δε γίνεται πεντάμορφος ψυχή. Με δείραν οι άνεμικές, με ρήμαξαν οι μπόρες και στα λιπούρια πλόνητα για το 'Απριλιού βροχή.

Το γυριμό μου τάζοντας στο ποτηριόν άντάμα και τοιμασές του γάμου μας λογαζοντας να βρω, το κάθετι που σούφερα τραγούδαγα με κλάμα — και σούφερα βενέτικες τραμάτικες θροαβρό.

Κ' ήρθα στη χώρα όπου σε μορφήτση δε μνησκει, κι όλοι οι έδικοί σου τρέσανε να πάρουν από με, λες κ' είμονε πραγματέτης, το πιο καλό καινούκι και! τί μας έφερες, μου λέν, πραγματέτη καλέ.

ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΖΙΑΣ

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

('Από το βιβλίο του 'Ελισαίου Γιανίδη «Γλώσσα και ζωή» που τυπώνεται σε λίγο.)*

Το παιδί ξέρι από το σπίτι του ότι απόμυθα σημαίνει έμαθα τελείως και έμαθη σημαίνει έγρασα τη μάθηση. Το σχολείο προσπαθεί να ξεριζώσει αυτές τις σημασίες και να τις βάλη άνάποδα: έξέμαθον με την πρώτη έννοια και άπέμαθον με τη δεύτερη. Και ενώ δεν μπορεί να τις ξεριζώσει, και δεν μπορεί γιατί σπνρίζονται σε όλόκληρη σειρά όμοιες έννοιες, ξεγράφα, ξεβαψε, ξεκουμπώνω, ξεκουρίζω, ξεκουράζομαι, ξεκαρφώνω... άποφάγαμε, άποβγάζω, άποκονιάθηκα, άποστραβώθηκα, άποτρελλάθηκα, είτανε κι' άπόγινα... κατορθώνω όμως να τις κλονίσω και να γεννήσω την άμφισβολία και την παρακάλη στο μυαλό του ανθρώπου, ό ηπιός, όταν θά μεταχειριστή αυτές τις λέξεις, πρέπει να σταθώ μια στιγμή να συλλογιστή με ποιά έννοια ταίριζει να τις πη σ' εκείνη την περίπτωση. Και αν, ξεχνώντας ότι βρίσκται στη Βουλή, παρασυρθή απ' το άληθινό του γλωσσικό αίσθημα και πη πως ο Τυκούπης έξεβαρβάρωσε την 'Ελλάδα, θά προκαλήσει τα γέλια, όπως τό έπαθε κάποτε σεβαστός πολιτευτής.

Το παιδί ξέρι τις λέξεις καιρός και χρόνος με της έννοια που έχουν στη μητρική του γλώσσα (έχω πολλόν καιρό να βρω στο μάθημα, έχι έχω πολλόν χρόνο). Το σχολείο αγωνίζεται να βάλη το χρόνο στη

*) Η άρχή του στο περασμένο φύλλο.

θέση του καιρός, και το έτος στη θέση του χρόνος. Και, αν το κατορθώνω σωστά, πάλι καλά. Άλλά, όπως κάθε άντιφυσική δουλειά, κι' αυτή μισητή είναι. Γιατί, ενώ μάθαμε να λέμε άπώλεια χρόνου, εξακολουθούμε όμως να λέμε δε χάνει καιρός, τον άρπάζει, έχι δέν χάνει χρόνον, ούτε δέν άπόλλυσι χρόνον.

Πόσες άπορίες δε γεννιούνται μέσα στην ψυχή του μικρού μαθητή απ' αυτή την κατάσταση, χωρίς νάχουν βέβαια όρισμένη και συνειδητή μορφή; άμορφες και άσχημάτιστες, έτσι, σε νεφελώματα, κυκλοφορούν μέσα στο χάος του μυαλού του. Διευθυνετε έναν ήλεκτρικό προβολέα μέσα σ' εκείνο το σκοτός, και ίδού τί θα διαβάσετε στο βάθος.

«Γιατί έραγε ύσα λέμε είναι ντροπή να τα γράφουμε, και γιατί τότε εκείνα που γράφουμε δεν τα λέμε; Γιατί το γλωσσικό κανόνα που μας επιβάλλει ο έπίσημος δάσκαλος δεν τον εφαρμόζει; ο ιδιώτης δάσκαλος, και γιατί επιτρέπει; και σ' έμάς να τον καταργούμε στον ιδιωτικό μας βίο; Ίσως το ίδιο να συμβαίνει και με όλα τα πράγματα που μαθαίνουμε στο σχολείο. Όλα αυτά θά είναι κατά βαθος ψέματα, που πρέπει να τα θυμόμαστε μόνο μυστικά στο δάσκαλο. Και όπως επιτρέπεται στο σπίτι να λέμε η μητέρα, ώνει μόνο στο μάθημα να μην το λέμε, έτσι λοιπόν θά μπορούμε στο σπίτι και ν' άθεαδίζουμε στη μητέρα μας, φτάνει στο μάθημα να δηλολογούμε ότι άφείλωμεν να σεβώμεθα τους γονείς μας».

«Το σχολείο άποτελεί έραγε μέρος του έξω κόσμου, και σε τί σχέση βρίσκεται μ' αυτόν; Δέ θά είναι βέβαια προετοιμασία για τον κόσμο, θά είναι μάλλον ένας τύπος που πρέπει να πληρωθ, και τον κόσμο θά τον γνωρίσουμε όταν θά πάμε στον κόσμο. Άλλοιώς, γιατί το σχολείο τόσο λίγο να ενδιαφέρεται για τον κόσμο; (Ο κόσμος, έξεν απ' τα ώραία και ευγενικά πράγματα που βλέπουμε στα βιβλία, έχει ένα σωρό άλλα πράγματα πρόστυχα. Ο κόσμος κουρνίζει το ρολόγι του, ξεκουμά το ρούχο του, και το ξεκουρνίζει, άμα πιτολήθη από λάσπες το βουρταίζει, άμα τουλακαυθη το καπέλλο του, το δίνει για σιδέρωμα, ο κόσμος ξεκαρφώνει ένα σενίδι, ο κόσμος ψήνει... Αυτό δεν πρέπει να τα λέμε έτσι — το καταλάβαμε — άλλα ποτέ δε μας είπαν και πως πρέπει να τα λέμε. Στον κόσμο ύπάρχει ψωμί μπαγιάτικο? Ύωλον θά το πούμε άραγε; Τουλάχιστο, αν το έλεγε κανένας θά ξέραμε. Ο κόσμος έχει

όμως και πολύ, γιατί κάμποσο θάξρος της έδινε που ο Άντρέας την παραμικρή άνησυχία δεν έδειχνε και τότες καμιά δεν είχε. Άφου έγειανε άνέλπιστα το νεφρί, το χειμώνα πιά, στο Παρίσι, θά την άπογειάνη. Ο λογικός του ο νοός; Άλλα δεν πρόβλεπε. Και με το δικίο του, δηλαδή αν η λογική και το δικίο βγαίνουν πάντα περίπατο ταίρι ταίρι, καθώς θάπρεπε βέβαια. Δέν έφταιγε ο Άντρέας. Σύφωνα μ' όσα του έρμηνέψανε οι διάφοροι γιατροί ένας έμνας, ή πυελονεφρίά, στην κατάσταση της Κατινούλας, είτανε ο μεγάλος ο κίνυνος, ο τρομερός? άμα πέρασε, όλα καλά.

Τον Άντρέα τον πείραζε ή άταξία Του φαινότανε άταχτο, για τις κουταμάρες, για την άσκηση διαγωγή ενός παιδιού, να στερηθή άλάκαση φαμελιά, να στερηθή κ' ή έξέωστη τον άέρα της ύγείας και της άνάξρωσης, ως άφήσουμε που ο ίδιος είχε κάμποση δουλειά και του χρειαζότανε, για να την περατώση, μακριά να στεκίη, λίγο καιρό άκόμη, από τις παρισιάνικες τις άνεμοζάλες και τα παρισιάνικα τάνεμούρια, στην άπανεμιά της έξοχής. Άπό τις δεκαεννιά του Άλωνάρη, άφου βυλέφτηκε στο σπουδαστήρι του κι άπετέλειωσε κάτι διόρθωσες, κάτι άρθράκια, μελέτησε, μόρφωσε καινούριες ιδέες, στο-

χάστηκε χίλια έργα καινούρια, και σαν ταχτικός άνθρωπος πήρε και κατάρτασε τους τίτλους με τη σειρά τους άπάνω σ' ένα χαρτάκι χωριστό, καλλιγραφημένο κι όμορφο όμορφο. Τώρα μάλιτα που πηγαινανε τα πράματα όπως ήθελε, ή θεοφάνερη καλητέρεψη που παρατηρούσε μερα τη μερα στην κατάσταση της Κατινούλας, του άναφτέρωνε την έλπίδα και το κουράγιο. Έργαζότανε όλοένα κι όλοένα τη νοσοκομύσε. 'Ως και την ώρα που κατέβαινε να τη θερμομετρέση, δεκα λεπτά κάθε άπόγεμα, τραβούσε το μολυβάκι του από την τζέπη του, ένα μολυβάκι της Όλιας, που είχε κι άφτό τα ιστορικά του, τ'άνοιγε, του φύλαγε ή Κατινούλα κάτι μικρές κόλλες χαρτί, καθότανε και μόλις καθισμένος, έγραφε, με το ρολόι στη φούχτα του άριστερου του χεριού. Πούντο, άμα περνούσανε τα δεκα λεπτά, σταματούσε, άδιάφορο, αν έμνησκε στη μίση μιανής φρασούλας. Άπό τις δεκαεφτά του Τρυγητή ως τις δεκατέσσερις του Σταβρού, κατάρθωθε με τέτοιο σύστημα να κάμη άλίκαيره μελέτη που λογάρισε τυπωμένη ως έφτα μεγαλούτικες σελίδες. Κ' έμαρνε ή Κατινούλα που το καταδεχότανε ο Κύριος να γράφη μπροστά της, με της βίχνη κιόλας κάπου κάπου μια ματιά, να τη χαϊδέψη.

Ο Άντρέας πάλι προετοιμαζότανε να καταπιστή κι άλλο, μια έπίκριση για κάποιο βιβλιο ή πιο σωστά κάποια χεντρούτσικη φυλλάδουλα που θέμα της ο Φιλολήτης του άγαπημένου του ποιητή. Άπό πού κι ως πού νάρθη να του χαλάση την έργασία του ή στραβομάρα, ή άσυνειδητή και πιθανό άσυνείδητο κακοήθεια ενός ξελαγκισμένου; Άδικα, δηλαδή άτοπα πράματα. Και τί πείραζε που είτανε γιός του; Μήπως επειδή κ' ένας άνθρωπος είναι της φαμελιάς μας, έχει τάχα το δικαίωμα να βλάφτη; Ο Άντρέας, αν και δέν τόβαζε με το νού του πως ή άναχώρησή τους θά βλάψη την Κατινούλα, ωστόσο σά να τόνωνοιθε πως της έφερνε κάποιο κρυφό σεκλέτι, κι από την καλοσύνη του, ίσως κι από την ίδια πως δέν κάνει νάλλάζουμε και πως μνησκοντας περισσότερο, μια κ' έτσι τάποφάσισε άπαρχής, πιο σίγουρα θά ώφεληθη, σταναχωριότανε κι άρτός. Συνάμα βιαζότανε να φύγουνε, άκουγε μέσα του, ξαφνικά, μια φωνή να του λέη: «Σπουδαία ύπόθεση. Παιδί σου το κάτω κάτω. Του το χρωστάς».

Έμελλε κατέπι, σαν τα θυμήθηκε σε μέρες άσκημες όπου κινύνεψε γαρά ή Κατινούλα, να μετανοώση ο Άντρέας για τέτοια λόγια, επειδή το χριός μας το πιο σπουδαίο είναι το χριός μας προς